

TANDVÅRD FÖR ALLA

BERÄTTELSE FRÅN DRABBADE OCH REFORMER FÖR EN BÄTTRE TANDHÄLSA

Skiftet

TANDVÅRD FÖR ALLA

SKIFTET — DEMOKRATI I RÖRELSE

Vi är engagerade medborgare som vill ha ett skifte i samhället — där vi tillsammans står upp för miljön, rättvisan och varandras rättigheter. Folkrörelsen Skiftet består av tiotusentals svenskar som engagerar sig varje månad för att alla ska ha en röst i samhället. Vi använder digitala verktyg för att samla tusentals medborgare, som framför datom och på gator och torg ställer politiker och storbolagens lobbyister till svars.

Det går knappt en dag utan att vi kan se tidningsrubriker som visar att pengar och makt blir allt mer koncentrerade i samhället. Folk lämnas kvar på perrongen och beslut fattas med hänsyn till storbolag snarare än till vanligt folk.

Det är lätt att känna hopplöshet, men verkligheten är att de flesta svenskar vill ha något som är bättre för deras familjer och samhället i stort. De bryr sig om miljön, arbetstagares rättigheter, jämställdhet och de är inte rasister.

Skiftet är den partipolitiskt oberoende folkrörelsen som kopplar samman och sammanför människor både framför skärmen och ute på gatan för ett mer rättvist Sverige. Vi vet att när folk jobbar tillsammans hörs våra röster och vi kan ställa makten mot väggen.

DENNA RAPPORT HAR TAGITS FRAM MED FINANSIELLT STÖD AV SKIFTET-AKTIVA

Denna rapport har tagits fram av Skiftet och finansierats av Skiftet-aktiva. Det finansiella stödet har tillkommit genom en insamling (crowd funding) bland Skiftet-aktiva för arbetet med och innehållet i rapporten ansvarar Skiftet.

FÖRFATTARE
Emil Bustos och Elis Örjes

REDAKTÖR
**Robin Zachari och
Anna Westberg**

OMSLAG OCH DESIGN
Maria Henriksson

ILLUSTRATION
Erik Melin

EKONOMISKT STÖD
Stort tack till alla Skiftet-aktiva
som donerat

WEBB:
www.skiftet.org

KONTAKT:
Robin Zachari, Kanslichef
+46 (0) 73 773 91 88
robin.zachari@skiftet.org

Publicerad av Skiftet

INNEHÅLL

”ÄVEN OM DET ÄR FÄRRE I DAG SOM AVSTÅR TANDVÅRD AV EKONOMISKA SKÄL JÄMFÖRT MED ETT ANTAL ÅR SEDAN, SÅ ÄR DET FORTFARANDE VANLIGARE BLAND ARBETARE OCH DE MED LÅGA INKOMSTER.”

— SID.13

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	5
SAMMANFATTNING	6
TANDVÅRD I SVERIGE	8
TANDVÅRDSSYSTEMET	11
OJÄMLIKHETEN I TANDHÄLSA	13
NÄSTAN GRATIS TANDVÅRD FÖR ALLA	16
SVENSKA FOLKET VILL HA EN TANDVÅRDSREFORM	18
KÄLLOR	19

FÖRORD: DET ÄR DAGS FÖR EN TANDVÅRDSREFORM!

Nästan var tionde svensk avstår tandvård och det är ovärdigt en välfärdsstat som Sverige. Detta måste vi ändra på och över 60 000 svenskar har skrivit under Skiftet-aktiva Ketils upprop för att tandvården ska bli tillgänglig för alla. Tandvårdsfrågor får inte den uppmärksamhet den förtjänar och hur viktig den är, det har vi siffror på. År 2017 var den tredje mest integrerade landningssidan på nätet Ketils upprop, frågan engagerar något enormt.

Tandvården är inte bara en fråga som engagerar på nätet, utan det går långt in i folkdjupet. Skiftet gav därför lät därför Sifo göra en opinionsundersökning i frågan. Resultatet var överväldigande där 86 procent av folket vill ha en rejäl tandvårdsreform.

Nu måste vi ta nästa steg för att få upp tandvårdsfrågan på dagordningen och då behövs kött och blod. Därför har hundratals Skiftet-aktiva delat med sig om sina tandvårdsberättelser. I denna rapport, finansierad av många smågåvor, finns inte bara

ett konkret förslag för hur vi kan införa tandvård för alla på samma sätt som vården fungerar för resten av kroppen. För bortom alla siffror och statistik finns vanliga människor och deras berättelser förtjänar att höras i en rapport och 2018-års valrörelse.

ROBIN ZACHARI

Kanslichef på folkrörelsen Skiftet

SAMMANFATTNING

» **TAND-
HÄLSAN**
**ÄR CENTRAL
FÖR VÅRT
VÄLBEFIN-
NANDE.**

TROTS DET SÅ
KAN MÄNNISKOR
BEHÖVA BETALA
STORA SUMMOR FÖR
TANDVÅRD. DETTA
RIMMAR ILLA MED HUR
VÅRDEN FUNGERAR
I ÖVRIGT.

GRUND AV DE HÖGA
KOSTNADERNA.

» **INFÖR
ETT HÖG-
KOSTNADS-
SKYDD.**

INFÖR ETT HÖGKOST-
NADSSKYDD FÖR
TANDVÅRDEN PÅ 1 000
— 1 500 KRONOR SAMT
EN BESÖKSAVGIFT PÅ
120 KRONOR.

» **TAND-
HÄLSAN**
ÄR OJÄMLIK.

NÄSTAN 10 PROCENT
AV BEFOLKNINGEN
AVSTÅR TANDVÅRD PÅ

HAR UNDER FLERA ÅR TVINGATS AVSTÅ
TANDLÄKARBESÖK OCH NÖDVÄNDIGA
BEHANDLINGAR PGA FATTIGDOM, DÅLIG
EKONOMI SOM SJUKPENSIONERAD. MINA
TÄNDER HAR GÅTT SÖNDER OCH FALLIT
UR PGA TUNG MEDICINERING MOT MINA
SJKDOMAR. SLUTLIGEN KUNDE JAG INTE
ÄTA NÅGON TYP AV FAST FÖDA UTAN ENDAST
SOPPOR OCH ANNAN FLYTANDE FÖDA
EFTERSOM JAG INTE KUNDE TUGGA UTAN
TÄNDER OCH MED BARA HALVA TÄNDER.
FÖRST NÄR JAG VANN EN STÖRRE SUMMA
PENGAR PÅ LOTTERI FICK JAG MÖJLIGHET
OCH RÅD ATT GÅ TILL TANDLÄKAREN. DET
HAR TAGIT 1,5 ÅRS TANDVÅRD ATT SLUTLIGEN
FÅ MUNNEN RENOVERAD OCH DÄR PÅ
FÖLJANDE LÖSTÄNDER. DET HAR KOSTAT
NÄRMARE 30 000 KR.

— LOTTA

TANDVÅRD I SVERIGE

Till skillnad från annan vård är det välkänt att tandvård kan bli mycket dyrt för den enskilde. Det finns små skydd mot höga tandvårdskostnader när oturen visar sig. Inom alla andra delar av vården: sjukvården, äldrevården, psykvården finns välfärdssystem som gör att alla har råd att få den vård de behöver.

Inom tandvården finns det inget högkostnadsskydd och avgifterna är ofta höga. Att besöka vårdcentralen i Sverige kostar runt 120 kronor och högkostnadsskyddet ligger ofta lite över tusen kronor, 1 100 kronor i Stockholm (Tiden, 2017). En basundersökning kostar idag runt 825 kronor och behandlingar så som rotfyllningar, lagningar med mera kan sluta på flera tusentals kronor.

Den statliga utredningen "Ett tandvårdsstöd för alla" beskriver läget för svensk tandhälsa och tandvård idag (SOU, 2015):

Överlag är svenskarnas tandhälsa god, både sett ur ett internationellt perspektiv samt sett över tid. Exempelvis är andelen helt tandlösa låg i ett globalt perspektiv. Vidare har tandhälsan förbättrats över tid trots att andelen äldre ökat, vilka ofta har sämre tandhälsa.

Även bland unga är tandhälsan relativt god: 2013 hade bara omkring 5 procent av treåringarna karies och 35 procent av tolvåringar och 19-åringar. Detta är ett tydligt fall från 1990, då 10 procent av treåringarna, 70 procent av tolvåringarna och 50 procent av 19-åringarna hade karies. Det finns flera långsiktiga förklaringar till att tandhälsan förbättrats: en

utbredd användning av fluor, tidiga insatser i form av gratis tandvård för unga samt omfattande informationskampanjer om tandhygien.

Samtidigt är det många som inte har råd att gå till tandläkaren trots att de behöver vård. Drygt 10 procent av Sveriges vuxna uppger att de inte haft råd att gå till tandläkaren trots att de haft behov.

JAG SKILDE MIG 2012 OCH DET KOM ATT KOSTA PÅ RENT KÄNSLOMÄSSIGT OCH EKONOMISKT. EKONOMISKT SÅ TILL VIDA ATT JAG HADE INTE RÅD ATT GÅ TILL TANDLÄKAREN OCH TÄNDERNA SKÖT I HÖJDEN! DE SKÖT I HÖJDEN SÅ TILL VIDA ATT DE SPRACK, SPRACK OCH SPRACK, OCH JAG HADE INTE RÅD! NU HAR JAG TAGIT ETT LÅN MED EN RÄNTA PÅ 22% DÄR ATT ÅTGÄRDA DET VÄRSTA. DETTA KLASSAMHÄLLE VI HAR SOM BARA BLIR STÖRRE OCH STÖRRE ÄR SKRÄMMANDE FÖR MIG!

— AGNETA

DEN FÖRRA PERIODEN, FÖR DRYGT ETT ÅR SEDAN, BETALADE JAG 11 000 KRONOR FÖR ATT LAGA MINA TAPPADE LAGNINGAR, NY BETTSKENA OCH SÄTTA KRONOR, EFTERSOM JAG GNISSLAR TÄNDER. DEN SENASTE PERIODEN HAR JAG HITTILLS BETALAT MELLAN 7 500—8 000 KRONOR, FÖR EN NY KRONA OCH LAGNINGAR AV TAPPADE LAGNINGAR OCH EN HÅRD BETTSKENA, OCKSÅ PGA MIN TANDGNISSLING. JAG ÄR SJUKPENSIONÄR OCH DETTA PÅVERKAR MIN EKONOMI STARKT. FÖRMODLIGEN GNISSLAR JAG TÄNDER PGA MIN SVÅRA VÄRK, SOM JAG HAR DAG SOM NATT. DETTA BORDE VÄL HÖRA TILL KROPPEN?!

— PIA

TANDVÅRDS- SYSTEMET

I dag lägger staten och landstingen omkring 10 miljarder kronor på tandvård medan medborgarna i sin tur betalar omkring 15 miljarder kronor ur egen ficka (TLV, 2018). Priset på tandvård är dock inte som en vanlig tjänst, exempelvis är det gratis för unga samtidigt som det finns bidrag till resten av befolkningen.

För barn och ungdomar är tandvården avgiftsfri. Den socialdemokratiskt ledda regeringen har höjt gränsen så att från och med 2018 så får ungdomar upp till 22 år gratis tandvård och från och med 2019 kommer det även gälla för ungdomar upp till 23 år.

För övriga befolkningen finns det särskilda bidrag från staten. Alla mellan 30 till 74 år får ett årligt bidrag om 150 kronor för behandlingar. Unga mellan 23 till 29 år samt gamla över 75 år får ett förhöjt bidrag på 300 kronor. För de som har höga kostnader finns ett särskilt skydd: kostnader mellan 3 000 och 15 000 kronor ersätts med 50 procent av kostnaden, medan kostnader över 15 000 kronor ersätts med 85 procent (TLV, 2015). Omkring 30 procent av patienterna tar del av den första nivån, medan enbart 4 procent får del av den högsta nivån (TLV, 2018). Från 15 april 2018 höjs bidragen från 150 till 300 kronor och 300 till 600 kronor (TLV, 2017).

Utöver dessa bidrag så är priserna för olika behandlingar indirekt påverkade av staten. Sedan 1999 får tandläkare ta ut vilket pris de vill. Samtidigt finns det ett indirekt hinder mot höga priser genom att staten har angett referenspriser, över vilka patienten inte får ersättning från staten (TLV, 2015).

Tandvårdsmarknaden består i huvudsak av två typer av utövare, Folktandvården och privata tandläkare. Varje landsting har en egen Folktandvård. Knappt 60 procent av besöken görs på privata kliniker medan drygt 40 procent sker hos Folktandvården (TLV, 2018).

PGA AV KOSTNADEN GICK JAG FLERA ÅR MED TANDLOSSNING OCH TAPPADE TÄNDER PÅ LÖPANDE BAND. NÄR GLUGGAR BLEV FÖR SYNLIGA TOG MIN MAMMA ETT LÅN ÅT MIG DÅ JAG BÖRJADE MÅ VÄLDIGT DÅLIGT PSYKISKT SÅ JAG KUNDE BÖRJA FIXA MINA TÄNDER. AVSAKNADEN AV TANDVÅRD GJORDE ATT DE FLESTA TÄNDER SOM VAR KVAR FICK DRAS OCH JAG HAR NU HALVPROTESER BÅDE I ÖVER OCH UNDERKÄKEN SAMT ETT LÅN JAG KOMMER ATT BETALA PÅ ETT ÅR. JAG ÄR 53 ÅR OCH BORDE KUNNAT HAFT KVAR MINA TÄNDER OM JAG HAFT RÅD MED REGELBUNDNA TANDLÄKARBESÖK. DETTA TROTS ATT JAG ARBETAR OCH HAR GJORT SEDAN JAG VAR 17 ÅR!

— CINA

OJÄMLIKHETEN I TANDHÄLSA

Trots att den genomsnittliga tandhälsan är god finns det fortfarande klyftor i befolkningen. Det finns som tidigare nämnt många människor som avstår tandvård av ekonomiska skäl trots att de har behov av vård. 2014 var det nästan 10 procent av befolkningen som avstod på grund av ekonomiska skäl. Bland övriga orsaker till att inte gå till tandläkaren finns faktorer som att man inte har tid eller helt enkelt känner sig obehövlig med att gå (SOU, 2015).

Även om det är färre i dag som avstår tandvård av ekonomiska skäl jämfört med ett antal år sedan, så är det fortfarande vanligare bland arbetare och de med låga inkomster. Även de som är arbetslösa eller sjukskrivna avstår tandvård i högre utsträckning. Vidare är det vanligt att människor i dessa grupper inte gör regelbundna besök utan enbart akutbesök, vilket gör att det är svårt att upptäcka problem i god tid och börja med ett förebyggande arbete.

Forskning visar även att tandvårdskonsumtionen är högre per besökstillfälle för de som sällan besöker tandvården. Detta kan förklaras med att behovet helt enkelt har ackumulerats när de väl går till tandläkaren. Andra studier pekar på att den totala tandvårdskonsumtionen kan vara densamma över inkomstgrupper, men där höginkomsttagare besöker ofta och har lite vård per tillfälle, så besöker låginkomsttagare tandvården sällan och behöver därmed större behandlingar varje gång.

Mellan 2010 till 2014 ökade många grupper sina besök hos tandläkaren, exempelvis arbetare och nysvenskar. Däremot minskade många grupper densamma, exempelvis låginkomsttagare och arbetslösa. Detta trots att regeringen infört ett nytt tandvårdsstöd.

UNDVIKIT ATT GÅ DIT PGA AV KOSTNADEN. DETTA HAR RESULTERAT I ATT MINA TÄNDER ÄR ANTINGEN HALVA ELLER UTDRAGNA. DE BARA PULVERISERAS. TROLIGEN GENETISKT ELLER MED GAMMALT MISSBRUK. OAVSETT DÅ ÄR JAG 28 OCH JAG KNAPPT ÄTA. SPECIELLT INTE DRICKA KALLT OCH EN ENORM SMÄRTA VARJE DAG.

— EMMA

PÅ GRUND AV PRISERNA HAR JAG PLÅGAS
I FLERA ÅR MED TANDVÄRK TILL SLUT MÅSTE
JAG LAGA TÄNDERNA. NU PLÅGAS JAG
EKONOMISKT.

— HARRY

NÄSTAN GRATIS TANDVÅRD FÖR ALLA

TANKESMEDJAN TIDEN (2017) HAR SKISSAT PÅ KOSTNADERNA FÖR EN TANDVÅRDSREFORM. DE UPPSKATTAR ATT EN AVGIFTSFRI TANDVÅRD SKULLE KOSTA MELLAN 20 TILL 25 MILJARDER KRONOR. KOSTNADERNA SKULLE DELS ÖKA MED 15 MILJARDER KRONOR FÖR ATT TÄCKA DET SOM MEDBORGARNA I DAG BETALAR UR EGEN FICKA, DELS ÖKA MED MELLAN FEM TILL TIO MILJARDER KRONOR FÖR ATT SE TILL ATT ALLA FÅR TILLGÅNG TILL EN GOD TANDVÅRD.

VI HAR ETT FÖRSLAG OM NÄSTAN GRATIS TANDVÅRD SOM BÖR BESTÅ AV TVÅ DELAR OCH INTE VARA HELT AVGIFTSFRI:

1.

HÖGKOSTNADSSKYDD

Ett högkostnadsskydd på hur mycket en person ska behöva betala för tandvården under ett år bör införas. Ett sådant tak finns i dag för övriga sjukvården. En lämplig nivå på ett sådant tak skulle vara mellan 1 000 och 1 500 kronor per år.

2.

UNDERSÖKNING VART ANNAT ÅR

Varje person har rätt till en tandundersökning vartannat år för samma pris som ett besök

hos vårdcentralen, cirka 120 kronor. Behöver man fler besök så får man betala fullpris upp till högkostnadsskyddet.

3.

SOM EN VANLIG HÄLSOKONTROLL

En tandundersökning fungerar som en vanlig hälsokontroll på vårdcentralen. Behöver man mer tandvård så remitteras man vidare som inom den vanliga sjukvården och all vård faller inom högkostnadsskyddet.

4.

BILLIGARE

Alex Rotfyllning upptäcker på sitt tandläkarbesök att hon behöver en rensning och rotfyllning av en rotkanal. Detta kostar cirka 3 600 kronor hos Folk tandvården. Tack vare högkostnadsskyddet så behöver hon bara betala mellan 1 000 till 1 500 kronor.

5.

EXTRA BESÖK

Kim Tandsten behöver besöka sin tandläkare en gång per år för att ta bort tandsten. Det extra tandläkarbesöket kostar 475 kronor hos Folk tandvården. Eftersom detta är mindre än högkostnadsskyddet måste Kim betala själv. [1]

HAR INTE RÅD ATT GÅ TILL TANDLÄKAREN TYVÄRR. FÖR CIRKA FEM ÅR SEDAN FICK JAG SÖKA AKUT TILL ETT STÄLLE I STOCKHOLMSFÖRORT SOM TOG DET PÅ FAKTURA OCH MAN KUNDE BETALA I SIN EGEN TAKT. DET SKULLE GÅ PÅ 55 000 KR. EFTER NÅGRA BRYGGOR OCH LAGNINGAR ETC. FÖR 15 000 KRONOR SLUTADE JAG ATT GÅ DÄR DÅ JAG ÄR MISSNÖJD MED ARBETET.

HAR STORA PROBLEM IDAG MED MAT SOM FASTNAR UNDER, HEMSK LUKT OCH BESVÄR MED TANDKÖTT ETC. FICK ÄVEN STORA PROBLEM MED HERPES I MUNNEN. NOTERADE ATT " VERKTYGEN" MAN ANVÄNDE RENGJORDES INTE EFTER FÖRRA PATIENTEN O.S.V. ÄTER MEDICINER SEDAN LÄNGE SOM PÅVERKAR MINA TÄNDER OCH GER MUNTORRHET. FÅR ALDRIG DEN HÄR "TANDVÅRDSFÖRSÄKRINGEN" FAST JAG BETT OM DEN EFTER ANDRA BESÖK FÖR LAGNINGAR, FAST MAN BLIVIT LOVAD DET. ÄR TRÖTT PÅ STRESSADE OCH OSERIÖSA TANDLÄKARE.

LEVER MED SMÄRTA OCH DÅLIGA TÄNDER SOM STINKER, MÅR JÄTTEDÅLIGT ÖVER DETTA OCH HÄR SITTER MAN FÖR ATT DET FINNS INTE RÅD ELLER FÖRTROENDE FÖR ATT ÅTGÄRDA MINA PROBLEM. SVÅRT ATT ÄVEN FÅ EN TID OM MAN BEHÖVT DET AKUT.

— TANJA

SVENSKA FOLKET VILL HA EN TANDVÅRDSREFORM

NU HAR SKIFTET TAGIT FRAM ETT FÖRSLAG PÅ EN TANDVÅRDSREFORM SOM GÖR ATT TÄNDERNA BEHANDLAS PÅ I PRINCIP SAMMA SÄTT SOM RESTEN AV KROPPEN. FRÅGAN ÄR NU OM DET FINNS STÖD FRÅN SVENSKA FOLKET FÖR EN SÅDAN RADIKAL FÖRÄNDRING AV HUR TANDVÅRDEN FUNGERAR OCH BETALAS. FÖR ATT FÅ REDA PÅ SVARET BESTÄLLDE SKIFTET EN SIFOUNDERSÖKNING OM TANDVÅRDEN

Frågan som ställdes var: — Vad tycker du om följande förslag? "Tandvården borde ingå i det ordinarie högkostnadsskyddet för sjukvård."

RESULTATET VAR SLÅENDE:

» SAMMA SKYDD

86 procent av alla väljare är för en tandvårdsreform som gör att tänderna skulle få samma typ av skydd som resten av kroppen. Endast 4 procent tycker det är en dålig idé.

» S, V OCH MP'S VÄLJARE MEST POSITIVA

Är de rödgröna väljarna. 94 procent av Socialdemokraternas, 95 procent av Vänsterpartiet och respektive 98 procent av Miljöpartiets väljare är för en tandvårdsreform.

» SD OCH C'S VÄLJARE

Sverigedemokraternas och Centerpartiets väljare är ungefär lika positiva, 82 respektive 84 procent

» L OCH M'S VÄLJARE

Bland Liberalerna och Moderaternas väljare är för 78 och 79 procent av väljarna för en tandvårdsreform.

» KD — DE MINST POSITIVA VÄLJARNA

De väljare som är minst positiva till en tandvårdsreform är Kristdemokraternas väljare — 72 procent av KD:s väljare vill se att tandvården blir en del av det vanliga högkostnadsskyddet.

SIFO-UNDERSÖKNINGEN VISAR HUR DJUPT STÖDET ÄR FÖR EN TANDVÅRDSREFORM BLAND ALLA PARTIERS VÄLJARE. DET ÄR STÖRRE STÖD FRÅN RÖDGRÖNA VÄLJARE, MEN EN FÖRKROSSANDE MAJORITET BLAND ALLA PARTIERS VÄLJARE VILL HA EN FÖRÄNDRING. INGET

PARTI KAN GÅ GENOM EN VALRÖRELSE UTAN ATT SÄTTA TÄNDER I TANDVÅRDSFRÅGAN.

KÄLLFÖRTECKNING

Statens offentliga utredningar 2015:76 "Ett tandvårdsstöd för alla – Fler och starkare patienter", 2015.

<http://www.regeringen.se/4a556b/contentassets/215dfdb4959942bca-6e032c6b4f9c2af/ett-tandvardsstod-for-alla-fler-och-starkare-patienter-sou-2015-76.pdf>

Torsten Kjellgren för Tankesmedjan Tiden, "Reformer är möjliga", 2017.

http://tankesmedjantiden.se/wp-content/uploads/2017/12/Final_digital-1.pdf

Tandvårds— och läkemedelsförmånsverket

(TLV), "Tandvårdsstöd", 2017 (uppdaterad 2018).

<https://www.tlv.se/tandvard/tandvardsstod.html>

Tandvårds— och läkemedelsförmånsverket

(TLV), "Tandvårdsmarknaden", 2018.

<https://www.tlv.se/tandvard/tandvardsmarknaden.html>

Mikael Moutakis för Tandvårds— och läkemedelsförmånsverket (TLV), "Effekten av 2008 års tandvårdsreform på vårdgivarpriserna", 2015.

https://www.tlv.se/download/18.467926b615d084471a-c312a1/1510316375706/Rapport_efekt_tandvardsreform_2008_150520.pdf

Statistiska centralbyrån, "Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968 – 2017", 2018.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101__BE0101A/BefolkningNy/?rxid=cc9d9f03-849c-450d-94ea-69e9f5cb6921

Folktandvården, "Pris— och åtgärdslista", 2018.

<https://www.folktandvardenstockholm.se/globalassets/documents/priser/pris-och-atgardslista-allmantandvard-2018.pdf>

[1] Exempelpriiser från Folktandvården (2018)

Harry

På grund av priserna har jag plågas i flera år med tandvärk till slut måste jag laga tänderna nu plågas jag ekonomiskt

Lotta

Har under flera år tvingats avstå tandläkarbesök och nödvändiga behandlingar pga fattigdom, dålig ekonomi som sjukpensionerad. Mina tänder har gått sönder och fallit ur pga tung medicinering mot mina sjukdomar. Slutligen kunde jag inte äta någon typ av fast föda utan endast soppor och annan flytande föda eftersom jag inte kunde tugga utan tänder och med bara halva tänder. Först när jag vann en större summa pengar på lotteri fick jag möjlighet och råd att gå till tandläkaren. Det har tagit 1,5 års tandvård att slutligen få munnen renoverad och därpå följande löständer. Det har kostat närmare 30 000 kr.

Agneta

Jag skilde mig 2012 och det kom att kosta på rent känslomässigt och ekonomiskt. Ekonomiskt så till vida att jag hade inte RÅD att gå till tandläkaren och tänderna sköt i höjden! De sköt i höjden så till vida att de sprack, sprack och sprack, och jag hade inte råd! Nu har jag tagit ett lån med en ränta på 22% där är åtgärda det värsta. Detta klassamhälle vi har som bara blir större och större är skrämmande för mig!

Cina

Pga av kostnaden gick jag flera år med tandlossning och tappade tänder på löpande band. När gluggar blev för synliga tog min mamma ett lån åt mig då jag började må väldigt dåligt psykiskt så jag kunde börja fixa mina tänder. Avsaknaden av tandvård gjorde att de flesta tänder som var kvar fick dras och jag har nu halvproteser både i över och underkäken samt ett lån jag kommer att betala på ett år. Jag är 53 år och borde kunnat haft kvar mina tänder om jag haft råd med regelbundna tandläkarbesök.

Detta trots att jag arbetar och har gjort sedan jag var 17 år!

Niclas

Min fru får låna pengar av släkten för att ha råd att laga sina tänder. Hon är diabetiker och äter en medicin som gjort att hon fått hål i nästan alla tänder.

Pia

Den förra perioden, för drygt ett år sedan, betalade jag 11 000kr för att laga mina tappade lagningar, ny bettskena och sätta kronor, eftersom jag gnisslar tänder. Den senaste perioden har jag hittills betalat mellan 7 500—8 000, för en ny krona och lagningar av tappade lagningar och en hård bettskena, också pga min tandgnissling. Jag är sjukpensionär och detta påverkar min ekonomi starkt. Förmodligen gnisslar jag tänder pga min svåra värk, som jag har dag som natt. Detta borde väl höra till kroppen?!

Emma

Undvikit att gå dit pga av kostnaden. Detta har resulterat i att mina tänder är antingen halva eller utdragna. De bara pulveriserar. Troligen genetiskt eller med gammalt missbruk. Dävssett då är jag 28 och jag knappt äta. Speciellt inte dricka kallt och en enorm smärta varje dag.

Tanja

Har inte råd att gå till tandläkaren tyvärr. För ca. 5 år sedan fick jag söka akut till ett ställe i Stockholmsförort som tog det på faktura och man kunde betala i sin egen takt. Det skulle gå på 55 000 kr. Efter några bryggor och lagningar etc. 15 000 kr slutade jag att gå där då jag är missnöjd med arbetet. Har stora problem idag med mat som fastnar under, hemsk lukt och besvär med tandkött etc. Fick även stora problem med herpes i munnen. Noterade att "verktygen" man använde rengjordes inte efter förra patienten o.s.v. Åter mediciner sedan länge som påverkar mina tänder och ger muntorrhet. Får aldrig den här "tandvårdsförsäkringen" fast jag bett om den efter andra besök för lagningar, fast man blivit lovad det. Är trött på stressade och oseriösa tandläkare. Lever med smärta och dåliga tänder

som stinker, mår jättedåligt över detta och här sitter man för att det finns inte råd eller förtroende för att åtgärda mina problem. Svårt att även få en tid om man behövt det akut.

Emma

Jag minns knappt när jag gick till tandläkaren senast. Det är många år sen. Jag undviker att gå dit för det är dyrt. Jag har bara haft tur som inte haft problem med tänderna utom ilningar. Det är värre för min syster som har dåliga tänder som ruttar varav vissa framtänder är nu helt borta. Men hon har inte fixat till dom, förmodligen för det för dyrt.

Nina

Har pga sjukdom & mediciner har jag endast 1 tuggtand på vardera sida kvar. De tänder som jag har kvar fram saknas stora bitar. Detta har gjort att jag slutat vara social för det är jobbigt psykiskt. Har fått kostnadsförslag på 140 000 kr. och då ingår endast att laga det som lagas kan inga fler tänder. Eftersom jag har så låg sjukpension 7 909 kr har jag ej råd att fortsätta gå till tandläkaren. Hade jag ej mått så dåligt psykiskt hade jag ställt upp för intervju. Tack för ni kämpar för att få en förändring. Mvh Nina

Birgitte

Min syster som idag inte finns här längre, hade behövt gå till tandläkaren men gick inte pga kostnaden

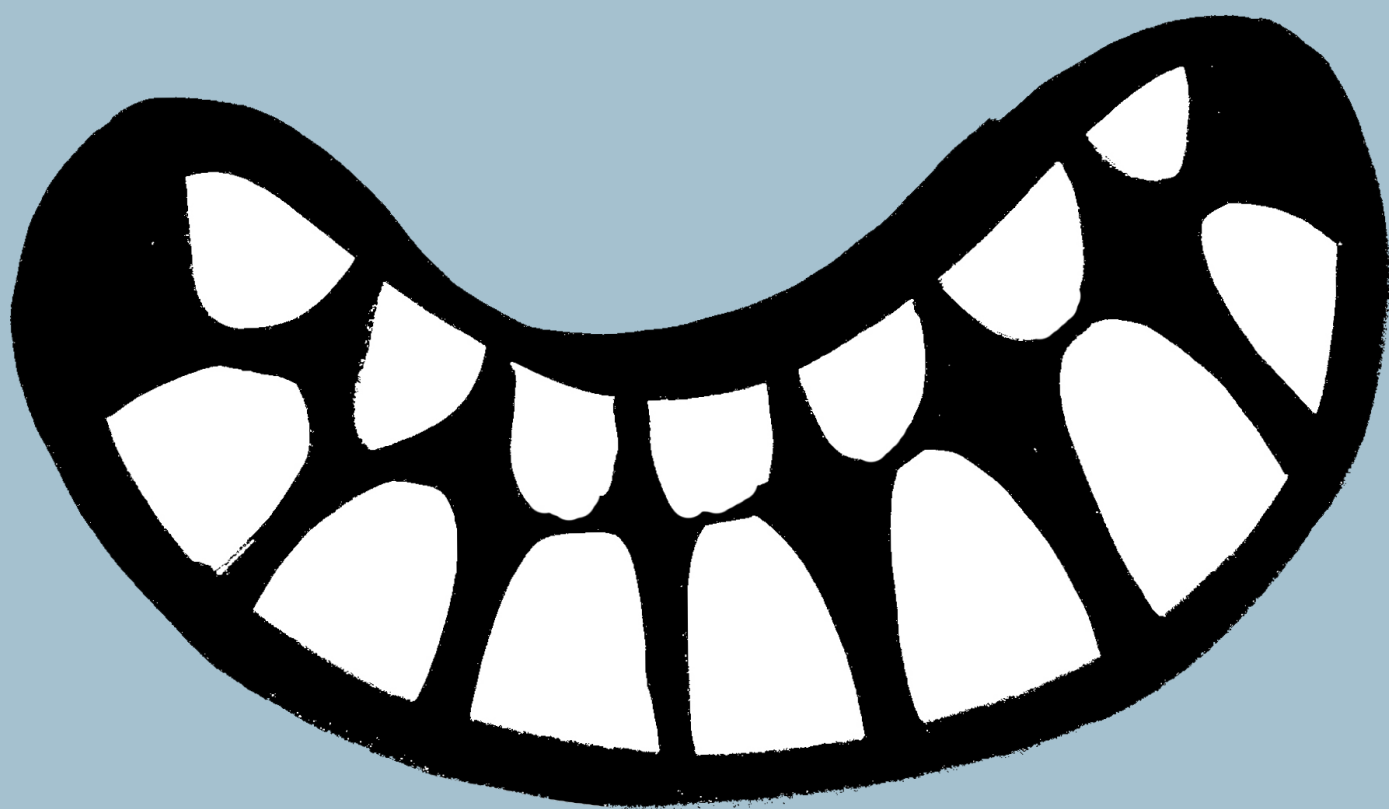
SKIFTET — DEMOKRATI I RÖRELSE

Makten och pengarna blir allt mer koncentrerad i samhället. Folkrörelsen Skiftet finns för att göra något åt det.

Det går knappt en dag utan att vi kan se tidningsrubriker som visar att pengar och makt blir allt mer koncentrerade i samhället. Folk lämnas kvar på perrongen och beslut fattas med hänsyn till storbolag snarare än till vanligt folk.

Det är lätt att känna hopplöshet, men verkligheten är att de flesta svenskar vill ha något som är bättre för deras familjer och samhället i stort. De bryr sig om miljön, arbetstagares rättigheter, jämställdhet och de är inte rasister.

Skiftet är folkrörelsen som kopplar samman och sammanför människor både framför skärmen och ute på gatan för ett mer rättvist Sverige. Vi vet att när folk jobbar tillsammans hörs våra röster och vi kan ställa makten mot väggen."

Skiftet